

Op de vlucht voor oorlogsgeweld

Met de oorlog in Oekraïne en de komst van vluchtelingen uit die regio, bereidt het onderwijs zich voor op de opvang van kinderen. Op sommige scholen zijn al kinderen geplaatst. Voor Villa Kakelbont in Den Helder is deze situatie niet nieuw. Als internationale school zijn zij al jaren de eerste plek waar kinderen op de vlucht voor oorlogsgeweld terecht komen. Zoals ook in 2015, toen duizenden kinderen en hun ouders de oorlog in Syrië ontvluchtten. Villa Kakelbont groeide in die jaren van een school van 50 naar twee locaties met 190 kinderen. In dit artikel vertelt schoolleider Anne van der Pol over haar ervaringen.

Anne van der Pol, schoolleider van Villa Kakelbont

"Villa Kakelbont is ongeveer dertig jaar geleden gestart als opvanglocatie voor de eerste Joegoslavische vluchtelingen die toen naar Nederland kwamen. Onze school staat op het terrein van het COA in Den Helder, maar wij doen niet alleen de opvang voor asielzoekers. We hebben kinderen van expats, arbeidsmigranten, en ook leerlingen met een Antilliaanse achtergrond. We richten ons echt op alle kinderen met een anderstalige achtergrond die in Den Helder of in de omgeving komen wonen. Begin dit schooljaar zaten hier 42 verschillende nationaliteiten op school.

De eerste veertig weken in Nederland kunnen kinderen bij ons op school terecht, daarna stromen de meesten door naar het reguliere onderwijs. De focus ligt bij ons op taal. Voor de kinderen die in een asielzoekerscentrum

wonen of uit een oorlogsgedebied komen, is er ook veel aandacht voor traumasensitief onderwijs. Dat gaat met name om de sociaal-emotionele ontwikkeling. Verder krijgen de kinderen hier alle vakken, net als op andere scholen. Binnen onze school besteden we overigens ook veel aandacht aan de moedertaal, want dat stimuleert de ontwikkeling van het Nederlands. Die twee gaan vaak samen.

Toen zeven jaar geleden de grote stroom vluchtelingen uit Syrië naar Nederland kwam, stond ik zelf voor de

instroomgroep. Aanvankelijk ging dat druppelsgewijs, maar al snel werden het er veel meer. Dat was wel even schakelen voor ons. Vooral omdat we daarvoor nog maar weinig leerlingen hadden met trauma. Nu kregen we ineens een groep binnen die oorlogsgeweld had meegemaakt, wat duidelijk zijn sporen naliet. Dat zag je in het gedrag, in agressie naar anderen bijvoorbeeld, of door cognitieve dissociatie – dat is als je zo in de war bent dat je het niveau dat je eigenlijk aan moeten kunnen, niet haalt.

In het begin denk je nog: we gaan gewoon door met wat we altijd al doen. Maar we merkten al snel dat deze kinderen meer nodig hadden, en dan vooral op het mentale vlak. We zijn toen een samenwerking aangegaan met TeamUp, dat is een initiatief van Unicef en Warchild. Zij hebben een stress-regulatieprogramma gemaakt voor vluchtelingenkampen in Afrika en Griekenland. Dat programma gebruiken wij nu ook.

Bij leerlingen met trauma is het heel belangrijk dat je zoveel mogelijk structuur biedt. Dus dat ze een heel duidelijk dagprogramma hebben, met heldere regels en afspraken, waar de hele school zich aan houdt. Dat vergroot het vertrouwen van kinderen in volwassenen. Iets wat ze juist in die startfase heel erg nodig

hebben. Met het programma van TeamUp leren we leerlingen hun lichaam weer fysiek te ontdekken. Bij de kleuters gebruiken we bijvoorbeeld spelletjes met afkloppen of body-percussie. Alles om te leren je eigen grenzen aan te geven, maar om ook de grenzen van een ander weer te herkennen. Daarnaast werken we aan het vergroten van de innerlijke veerkracht, het weer vertrouwen krijgen in een ander. Een activiteit is bijvoorbeeld dat een kind met een blinddoek op, hand in hand met een ander, een traject loopt in de gymzaal. Om zo te vertrouwen op een ander.

Geen enkel kind dat we hier op school krijgen is hetzelfde. Ieder kind komt binnen met zijn eigen ervaringen en verhalen. Het is heel belangrijk dat leerkrachten daar open voor staan, kunnen luisteren, maar ook dat ze zorgen voor een positief leerklimaat zodat de focus op een nieuw toekomstperspectief weer terugkomt. Om kinderen hun verhaal te laten vertellen, werken we bij het taalonderwijs veel met de eigen ervaringen. Zo hebben we net het thema Gezondheid afgerond. Kinderen vertelden daarin bijvoorbeeld hoe hun dagritme eruitzag in het land van herkomst, hoe hun dagritme er nu uitziet, en wat de verschillen en overeenkomsten zijn.

Er is veel aanbod aan lesmateriaal dat je kunt gebruiken. In de afgelopen coronaperiode zijn we hier op school meer gaan werken met digitale materialen. We zien nu dat de inzet van ICT ons heel erg kan helpen om nog beter te differentiëren. Zo werken we bij rekenen met leerlijnen die deels worden aangeboden via de laptop, zodat we voor ieder kind een eigen programma kunnen samenstellen. En ook voor taal hebben we dit soort online-lesmateriaal. Interactie met de leerkracht is natuurlijk het allerbelangrijkst, vooral voor de mondelinge vaardigheid, maar het schriftelijke deel kan ook online.

andere kinderen met een taalachterstand, met laaggeletterde ouders bijvoorbeeld. Tegen scholen met specifieke vragen over lesaanbod, zou ik willen zeggen: klop aan bij de scholen die daarvoor zijn in de regio: bij ons, of bij de Peppel in Middenmeer, bij de Regenboog in Heerhugowaard, of de Waaier in Alkmaar. Die kunnen adviseren en informatie delen."

Vorige week zijn bij ons op school de eerste vluchtelingen uit Oekraïne binnengekomen, deze week komen er nog meer. We hebben geen speciale aanpak voor deze kinderen. Of je nu uit Afghanistan komt, uit Syrië of uit Oekraïne. Een anderstalige leerling is een anderstalige leerling. Wel met een rugzakje met ervaringen, waar we zo goed mogelijk mee om moeten gaan. En laten we daarbij vooral ieder kind als uniek blijven zien.

Voor scholen die meer willen weten over onderwijs aan anderstalige leerlingen organiseert Villa Kakelbont vanuit het samenwerkingsverband speciale scholingsbijeenkomsten. Die gaan over lesmateriaal, traumasensitief lesgeven, maar ook over de communicatie met ouders. De focus in die bijeenkomsten ligt niet alleen op anderstalige leerlingen maar ook op

'Bij leerlingen met trauma is het heel belangrijk dat je zoveel mogelijk structuur biedt'

Lesbrief Oekraïne

De oorlog in Oekraïne maakt veel los. En of er nu Oekraïense kinderen op school zullen komen of niet, het onderwerp leeft bij alle kinderen. Hoe ga je daar in de klas mee om? Om scholen hierbij te ondersteunen heeft Universiteit Utrecht een lesbrief gemaakt met als titel: 'Hoe maak je de oorlog in Oekraïne bespreekbaar in de klas?', gericht op het primair en voortgezet onderwijs.

De lesbrief is gratis te downloaden van internet en bevat advies en aanwijzingen over hoe met leerlingen het gesprek aan te gaan over de oorlog in Oekraïne. Er staan zowel praktische handvatten in, als historische achtergrondinformatie over de relatie tussen Oekraïne en Rusland, en over hoe de spanningen tussen de landen de afgelopen jaren opliepen. Daarnaast bevat het materiaal veel suggesties voor onderwijsleergesprekken. Ook vind je er verschillende links naar video's van bijvoorbeeld het Jeugdjournaal.

De lesbrief is onderdeel van het Utrechtse initiatief 'TerInfo', een project dat lesplannen biedt om leraren te helpen onderwerpen als terrorisme, politiek geweld en heftige, disruptieve gebeurtenissen in de samenleving bespreekbaar te maken. Het programma heeft een historiserende insteek en is gericht op het overdragen van kennis en het bieden van context, wat helpt om hedendaagse momenten van schok en urgentie in perspectief te plaatsen.

De lesbrief is te downloaden via: <https://www.uu.nl/nieuws/hoe-maak-je-de-oorlog-in-oekraïne-bespreekbaar-in-de-klas>.

Praktische handvatten om het gesprek aan te gaan.

beroepsonderwijs, en geven hun advies en aanwijzingen over hoe ze met leerlingen het gesprek kunnen aangaan over de oorlog in Oekraïne. De lesbrief helpt docenten niet alleen met praktische handvatten, maar bevat ook historische achtergrondinformatie over de relatie tussen Oekraïne en Rusland, en over hoe de spanningen tussen de landen de afgelopen jaren opliepen.

Vanuit de pedagogiek worden kaders geboden waarin de recente gebeurtenissen in de klas besproken kunnen worden. De lesbrief biedt ook werkvormen op verschillende niveaus en voor verschillende leeftijden, waarmee docenten de oorlog in Oekraïne kunnen bespreken. Door deze werkvormen leren leerlingen onder meer de huidige veiligheidssituatie te duiden, zich te verplaatsen in de diverse posities en situaties, en kritisch te kijken naar de manier waarop Poetin zijn daden legitimeert.

